

Má lidský život nějaký smysl?

Roman Cardal

9. mája 2023 ✚ Spoločnosť ✚ CZ, Filozofia

Diskuze o existenci Boha

Všichni nějak tušíme, že smysl lidského života nějak souvisí s existencí Boha. Když se o ní vede spor, myslí se přitom často způsobem, který není na úrovni této problematiky. Diskuze se točí okolo jakési „božské“ bytosti, kterou jedna strana (ateisté) považuje za pouhý imaginární konstrukt a strana druhá (teisté) za skutečně jsoucí, ale představy obou stran se nezřídka upínají k tomu, co má podobu *předmětu*, jehož způsob existence je buď *intra-mentální* (vyskytující se pouze v mysli člověka) nebo *extra-mentální* (vyskytující se mimo mysl člověka).

Ilustračný obrázek, zdroj: pixabay.com

Ateisté tvrdí, že „bůh“ není ničím jiným než *pojmem* nebo *představou* v lidském vědomí, jimž v realitě nic neodpovídá. Teisté naopak zastávají jeho pravou a na nás naprosto nezávislou existenci. A tak v obou táborech vzniká dojem, že celý problém se vyznačuje *bipolární strukturou*, což znamená, že se automaticky a bez jakékoliv diskuze předpokládá existence člověka (jeden pól), před nímž se rozevírají nedozírné obzory skutečnosti. V *rámcích této již dané skutečnosti* se pak pátrá po jsoucnosti Boha (druhý pól). Jde o podobnou situaci, jako když se pátrá po existenci nějakého dosud neznámého vesmírného tělesa, jehož existenci sice někteří hypoteticky tvrdí, jež však v této předmětné oblasti dosud nebyla potvrzena.

Mylnost bipolární perspektivy

Kdo však nechce ve zmíněné problematice zabřednout do sporů, které nevedou k jejímu rozřešení, *musí vycházet z jiné zkušenosti*. Ta spočívá ve vědomí, že východiska a předpoklady mnohých myslitelů, kteří se k tématu existence/neexistence Boha vyjadřují, jsou samy *hluboce problematické* a jako takové nemohou představovat žádné spolehlivé „axiomy“, na jejichž základě se dospívá k tomu či onomu závěru. Proč se jedná o problematické předpoklady? Protože prostá konstatace *existence světa a člověka* neskýtá našemu myšlení tak pevný základ, jak se na první pohled zdá. Nejde totiž o předpoklady, které by mohly sloužit jako východisko pro diskuzi o problému existence/neexistence Boha, nýbrž o něco, co *je samo součástí problému*, na jehož vyjasnění by měla mít zájem každá myslící bytost.

Hluboká problematičnost zdánlivě bezproblémové existence světa a člověka se ukáže v momentě, kdy si uvědomíme, že tento svět stejně jako my samotní jsme *neexistovali stále*, nýbrž že jsme *vznikli*. Právě proto není existence světa a života každého z nás *žádnou absolutní daností*, nad níž by nepovstávaly žádné další otázky. Je samozřejmé, že tážení po existenci Boha může nastat jedině v případě, že tazající bytost existuje. To nicméně neznamena, že tuto svou existenci může považovat za devizu, kterou staví *proti* jsoucnosti Boha.

K tomu dochází v případě, kdy si je tazající člověk jistý určitými pravdami (svojí vlastní existencí, spolehlivostí vědeckých závěrů na poli matematiky, fyziky atd.) a těmito *svými základními jistotami* poměřuje problematiku existence Boha. Jelikož se o ní nedokáže přesvědčit tím samým způsobem, jakým to činí prostřednictvím vědeckého poznání ohledně existujících skutečností, zavrhuje ji jako to, co není vědecky dokazatelné a co tudíž nelze zastávat s náležitým stupněm jistoty.

Jakmile však vystoupíme z této *nekritické bipolární perspektivy*, zjistíme, že vesmír, v němž žijeme a veškeré naše „vědecké“ jistoty, *nepatří do východiska našeho uvažování* o existenci Boha. Díky tomu, že tento „komplex samozřejmostí a jistot“ je nahodilý v tom smyslu, že *kdysi vznikl*, potřebuje sám *velmi důkladné vysvětlení*. Tomuto vysvětlení se lze jistě úporně bránit a tvrdit, že existenci světa, našeho života a vědeckého poznání je třeba uznat jako *daný fakt*, po jehož původu se není třeba ptát, protože pouze na základě *tohoto faktu* jsme schopni pátrat po původu všeho ostatního (trvání na bipolaritě). Jestliže se však uvedené stanovisko prosadí, mělo by se souběžně s tím prosadit i přesvědčení, že za takových okolností nelze problém existence Boha vůbec předkládat, protože dochází k jeho *metodickému obcházení*.

K věci se lze bezpochyby postavit i takto, ale pak je nezbytné požadovat *dodržování logické konzistence* a vzdát se jakéhokoliv výroku na adresu existence či neexistence Boha. Není přece možné odmítnout vystoupit na horu, odkud je vidět jiná část krajiny, a pak z cesty v údolí tvrdit, že žádná krajina za horou neexistuje. Konzistentní je přiznat, že cestovatelé údolím dali přednost zkoumání skutečností v údolí, protože se nechtěli zdržovat výstupem na horu, odkud by je neviděli tak zblízka a podrobně.

Je tvrzení nesmyslnosti života smysluplné?

Metafory *hory, údolí, vidění z blízka a z dálky a krajiny za horou* popisují *kognitivní perspektivy*, které vůči skutečnosti můžeme zaujímat. Každá věc, o jejíž existenci se přesvědčujeme prostřednictvím našeho smyslového vnímání, je pozorovatelná z *různých úhlů pohledu*. Vědce na ní zajímá to, co mu dovoluje vidět jeho metoda. Ta *není všeobjímající*, neboť vědec ze svobodně zvolených důvodů „nevystoupil na horu“. Mimo její hranice zůstává problém *existence světa a člověka*.

Ilustračný obrázok, zdroj: behance.net

Jistě, i někteří vědci se ptají po vzniku a po důvodu existence vesmíru a člověka, na tuto otázku však odpovídají tak, že *vždy už existenci něčeho předpokládají*. „Nicota“, o níž vědci mluví a v níž spatřují prvotní podmínku vzniku a existence světa a člověka, není „nicotou ontologickou“, nýbrž *stavem energie*, který nejsme schopni *nijak měřit a registrovat*. A přesto je v této „tajemné energii“ nutné předpokládat nějakou námi nezachytitelnou „změnu stavu“, protože pokud by v ní k žádné změně stavu nedošlo, nacházela by se stále ve stejných „poměrech“ a nemohlo by se z ní nic zrodit. Její stav by byl setrvalý, takže by nedošlo k žádné erupci strukturované reality z „jejího lůna“.

Filosof a společně s ním i náboženské (a především křesťanské) vědomí uplatňuje „širší“ metodu, v jejímž rámci je každá „změna stavu“, tedy i „změna stavu“ zmíněné „nicoty“, problémem, jenž vyžaduje vysvětlení. Při bližším pohledu na tuto otázku se *stává zřejmým*, že naznačená „změna stavu“, která leží v samotném základu a na samotném počátku vesmíru a člověka, vyžaduje existenci nějaké, každou polaritu předcházející *příčiny*, neboť takto popisovaný „přechod z nicoty do reality“ *rozhoduje o strukturační vznikle skutečnosti*.

Kdyby se tento děj odehrál bez přispění nějaké příčiny, neexistoval by žádný důvod k tvrzení, že následné vesmírné děje jsou strukturovány podle schématu „příčina-účinek“, „podmínka-podmíněná“ apod., čímž by se zhroutil základní předpoklad jakéhokoliv vědeckého zkoumání. Kdyby šlo navíc o *zcela anonymní proces*, který by nakonec *bez jakéhokoliv osobního úmyslu* vedl ke vzniku člověka, nemělo by poznávání světa a sebepoznávání člověka žádný antropologický význam. Jediné, co bychom mohli konstatovat, by byla *antropologická bezvýznamnost* a tedy *absurdita* celého tohoto kosmického procesu.

V moderní době se sice vědomí absurdity světa a lidského života stále více prosazuje, ale problém je v tom, že ho *nelze konzistentně nijak obhajovat*. Neboť ti, kdo se mnohdy s velkou vášnivostí pouští do jeho obrany, předpokládají, že diskuze s jejich oponenty *má nějaký smysl*. Tím ale odporují svému základnímu přesvědčení. Situace globální absurdity by měla podobu *naprostého mlčení* a *propastného ticha*. Neboť jakmile je *něco vysloveno*, je tak činěno s vědomím a s nárokem, že *to má nějaký smysl*.

Problém a filosofie absurdity lidského života

Problém posledního smyslu lidské existence proto nelze zcela eliminovat. Reflexe nad ním nás vede k problému *celkového smyslu světa* a tím pádem i k otázce *existence inteligentního Tvůrce*.

Zastáncům absurdity lidského života nedochází, že se ve svých výpovědích opírají o *smysluplnost* jazyka a

myšlení, která *není bez celkové smysluplnosti světa uskutečnitelná*. A tu lze založit pouze v existenci Bytosti, která ví, proč svobodně iniciuje existenci Vesmíru a proč nás povolává z nebytí do světla naší lidské jsoucnosti. Kde je *slovo*, tam je i *smysl*.

Každý z nás je *animal loquens*, živočichem schopným používat artikulovaných, význam nesoucích slov. Díky tomu jsme naší myslí vnořeni do hlubin smyslu. Oceán skutečnosti, v němž žijeme a o němž mluvíme, nemůže být propastnou temnotou absurdity. Proto *dává smysl*, když skutečnost chápeme jako to, *má svůj původ ve Slově*. Na počátku bylo Slovo neboli, jinak vyjádřeno, skutečnost je ve svém základě i ve své odvozené strukturaci smysluplná. Tvrdit opak znamená *říkat, že nic neříkáme*.

Zde vidíme, jak nedostatečné jsou vize reality, které se „zakládají“ v počáteční „nicotě“ moderních fyziků. Doprovodnou filosofií těchto „vědeckých koncepcí“ bývá často filosofie absurdity. *Není ale vůbec rozumné používat rozum proti němu samotnému*. Jestliže někdo dojde až tak daleko, že tvrdí absurditu světa, měl by si uvědomit, že tím zároveň prohlašuje *absurditu tohoto svého tvrzení*.

Jaký smysl může mít názor o nesmyslnosti všeho? Všeobjímající nesmyslnost ho strhává do svých vlastních útrob. Podobá se mluvení tam, kde není nikdo, kdo by mu mohl porozumět. Pak už nejde o „mluvení“, nýbrž *o pouhý zvuk, jenž zaniká* v bezúčelném hlomozu kolosálního univerza. Ani otázka „*Proč je vše nesmyslné?*“ v něm nedává vůbec žádný smysl a každý pokus o její zodpovězení je jen vydaným tónem v celkové disharmonii světa. Inteligentní člověk se k takovému názoru nikdy nemůže přiklonit.

URL adresa článku: <http://christianitas.sk/ma-lidsky-zivot-nejaky-smysl/>